

משנה ח'

כ"ג
בטבת

יום ה'
פר'
וארא

(סנהדרין לו)

חז"ל אָסְרוּ לְלוּוֹת פְּרוֹת (או כָּל דְּבַר אַחֵר) לְפִי כְמוֹת.
בְּלוֹמֵר לֹא יִלְוֶה סָאָה (מִדַּת נֶפֶח) חֲטִיִּים בְּסִכּוּם שֶׁהַלוּוָה יִחְזִיר
סָאָה חֲטִיִּים, כִּי כִפִּי שִׁיתְבָּאָר בְּמִשְׁנֵה ט', יֵשׁ לְחֹשׁ שְׁמָא
בְּמוֹעַד הַפְּרֻעוֹן יִתְיַקְרוּ הַחֲטִיִּים וְנִמְצָא מִחְזִיר לוֹ עֶרְךָ גְדוֹל
מִן הַהֲלוּאָה, וְיֵשׁ בְּדִבְרֵי מִשׁוּם אֲסוּר רֵבִית דְּרַבְּנָן.
הַלּוּאָה מִסּוּג זֶה מִכְּנָה "סָאָה בְּסָאָה" - סָאָה תְּמוּרַת סָאָה.
מִדִּין תּוֹרָה אֵין אֲסוּר בְּדִבְרֵי, כִּי בַעַת הַהֲלוּאָה עֶרְךָ הַפְּרֻעוֹן
הַמְּסֻכָּם הוּא כְּעֶרְךָ הַהֲלוּאָה, וְרַק הַמִּתְחַיֵּב בַּעַת הַהֲלוּאָה
דְּבַר שְׂבָאוֹתוֹ זְמַן כְּבָר יִקָּר יוֹתֵר, עוֹבֵר עַל אֲסוּר רֵבִית.^א

מִשְׁנֵה זֶה מִפְּרֻטָּה עַל אוֹדוֹת הַלּוּאָת סָאָה בְּסָאָה לְאָרִיס.
אָרִיס הוּא פּוֹעֵל הַמַּעֲבָד אֶת שְׂדֵה בַעַל הַבַּיִת וּבִתְמוּרָה הוּא
זוֹכֵה בְּחֶלֶק מִן הַיְבוּל. בְּמִקוּמוֹת רַבִּים הָיָה נְהוּג שֶׁבַעַל הַבַּיִת
מְסַפֵּק לְאָרִיס אֶת הַזֹּרְעִים לְזִרְעַת הַשְּׂדֵה, אֲךָ הָיוּ מִקוּמוֹת
שֶׁנְּהָגוּ שֶׁהָאָרִיס רוֹכֵשׁ אֶת הַזֹּרְעִים מִכֶּסֶף, וּמִשְׁתַּנְּגוּ עוֹסְקֵת
בְּמִקוּמוֹת אֲלֵה.

היום נלמד:

משנה

בבא מציעא
פרק ה' משנה ח'

גמרא

שמות רבה,
פרשת וארא,
פרשה ט'; שכל
טוב, שמות, ז/טו

תוכנה מרגשת

המהפך של
שועל המדבר

לך ולמשפחה

מסכת סנהדרין
דף ל"ז

זוהר

כי תצא רעט:

הלכה

שליח ציבור
הלכה ל"ג-ל"ד

ביאור

בבא מציעא פרק ה' ח' = ח'

¹ רְשָׁאִי אָדָם
לְהַלוּוֹת לְאָרִיסוֹ
חֲטִיִּים תוֹף הַתְּחִיבוֹת
שִׁיחְזִירוּ לוֹ אוֹתָהּ
מִדַּת חֲטִיִּים, וּבִתְנָאִי
שֶׁהַלּוּאָה זֶה הִיא

¹ מְלוּוֹה אָדָם אֶת
אָרִיסוֹ חֲטִיִּין בְּחֲטִיִּין
לְזִרְעֵי, אָבֵל לֹא לְאָכֵל.

לְעֶרְךָ זִרְעַת שְׂדֵהוּ. אֲךָ אֲסוּר לְהַלוּוֹת בְּאִפְּן זֶה אִם הֵם
נִזְקָקִים לְחֲטִיִּים לְעֶרְכֵי אֲכִילָה.
טַעַם הַהֲתֵר: הוּאִיל וְעַל הָאָרִיס לְסַפֵּק אֶת הַזֹּרְעִים, אִם אֵין
לוֹ מֵה לְזִרְעֵי רְשָׁאִי בַעַל הַבַּיִת לְסַלְקוֹ מִן הָאָרִיסוֹת. לְפִיקָה,

מקורות והערות

א. יש אחרונים (ט"ז, י"ד, סימן קס"ב, ס"ק א) שכתבו טעם נוסף: סאה בסאה אינה ריבית קצוצה כי אין וודאות שיתייקר השער.

אין להתייחס לנתינת הזרע בהלואה, אלא כהסכם אריסות מחדש שבעל הבית יספק את הזרעים וכמות זו תקוז מחלק האריס ביבול.

הלכה זו היתה פשוטה בעיני חכמי המשנה, שהרי אין בן הלואה כלל והתנא לא שנאה אלא כדי להבהיר שמנהגו של רבן גמליאל שיובא להלן, אינו מעקר הדין:

² רבן גמליאל היה מלווה לאריסיו חטים לצרכי זריעה כנגד

התחייבות להחזרת מדת חטים וזהו, וכך היה נוהג: בין אם היו יקרות בעת ההלואה והזולו בעת הפרעון, ובין שהיו זולות בעת ההלואה והוקרו בעת הפרעון - נטל מהם חטים לפי השער הזול. כלומר, אם הוקרו החטים היה מפחית מן המדה ונטל מהם כמות פחותה של חטים שערכן הממוני בערך החטים שהלווה להם.

אך הוא לא נהג בן מפני שקף היא ההלכה אלא מפני שרצה להחמיר על עצמו לפנים משורת הדין, אך מצד הדין אין כל אסור בדבר.

² שהיה רבן גמליאל מלווה את אריסיו חטין בחטין לזרע, ביקר והזולו, או בזול והוקרו, נוטל מהן בשער הזול, ולא מפני שהלכה כן, אלא שרצה להחמיר על עצמו:

כָּךְ תִּהְיֶה אֱהוּב

איזו גישה אתה יכול לאמץ לעצמך כדי להיות אהוב על כולם. "בלם" הכוונה גם לאלו שאתה נאלץ לפעמים להיות לא כל כך נחמד כלפיהם.

ביאור

דבורים לא עזרו, פרעה המשיך לענות את בני ישראל.

הגיע זמן המכות.

מכת דם תחלה.

"ויאמר ה' אל משה, אמר אל אהרן, קח מטף ונטה ידך על מימי מצרים, על נהרותם, על יאריהם ועל אגמיהם, ועל כל מקוה מימיהם, ויהיו דם. והיה דם בכל ארץ מצרים, ובעצים ובאבנים".^א

רגע, איך אהרן קשור לעניין? כמעט כל המכות התחוללו על ידי משה, מדוע כאן צוה ה' למשה, שאהרן יכה את היאור במטה, וכך יהפך את כל המים לדם?

אמר רבי תנחום: אמר ה' למשה - אל תשכח שהמים של היאור שמרו עליך, בתבה הקטנה שאמא יוכבד הכינה לך, כשהיא נאלצה להוציא אותך מהבית, בטרם יבואו שוטרי מצרים ויהרגו

אותך, כמו את כל הזכרים שגולדו. שטף לך בבטחה על מי היאור, עד שבתיה גלתה אותך והצילה אותך. לכן לא מתאים שאתה תכה את המים, ותהפך אותם לקללה.

בכל זאת נדרשה כאן המערכות של משה, ולכן משה עשה תנועות בידו, ואהרן הכה את המים במטה האלקים, ומכת דם יצאה לידך.

שמות רבה, פרשת וארא, פרשה ט', שכל טוב, שמות, ז'טו

"ויאמר ה' אל משה:

אמר אל אהרן, קח

מטף, ונטה ידך על מימי

מצרים". אמר רבי

תנחום: למה לא לקו

המים על ידי משה? כך

אמר לו הקדוש ברוך

הוא: המים ששמרוך

בשעה שהשליכת

ליאור, אינו דין שילקו

על ידך. לפיכך לקו על

ידי אהרן... משה נוטה

ביד, ואהרן מכה במטה.

מקורות והערות

א. שמות, ז'טו.

איזה מסר ברור עולה מדברי חז"ל אלו?

אין ספק שהיה צריך להפך את מי היאור לדם, לא היתה בררה אחרת. אבל ה' למד אותנו, שגם כשצריך לעשות משהו לא נעים, אסור להקשיח את הלב. המדבר הוא אפלו במים, שאין להם רגש ואין להם הכנה, ובכל זאת משה היה צריך 'לשמר על כבודם' של המים, ואם אפשר שאהרן יעשה זאת - יעשה זאת אהרן.

מה שמלמד אותנו: עשה את מה שאתה צריך, אם צריך, אבל זכר בכל רגע מה התוצאות, ולמי נגרם צער בגלל זה, ועשה הכל כדי למזער אותו.

בליל הסדר כלנו טובלים את קצה הזרת בתוף גביע היין ומטפטפים החוצה טפות יין, כשאנחנו קוראים את עשר המכות. מדוע? הסבא מסלבודקא אומר: כדי לעורר בלבנו צער! על מה?

על הסבל שסבלו המצרים בעשר המכות!

נכון, הם היו רשעים, אכזריים, מה שהגיע להם - הגיע להם, אבל אין זו סבה שבדרךך לשם נהפך גם את עצמנו לחסרי רגש. להפך, היהדות מלמדת אותנו לא להיות קשוחי לב לעולם, לא להיות אטומים לזולת. תמיד להשאיר לב פתוח, אוהב ואכפתי. כך תהיה תמיד אהוב.

השאלה שנותר לדון בה היא: מדוע משה היה צריך להתייחס ב'כבוד' למים שאין להם כל רגש? מה ההגיון העומד מאחורי רעיון זה? על כך במאמר הבא.

המהפך של שועל המדבר

תובנה
מרגשת

סרטון יומי שיאיר לכם את היום

מסכת סנהדרין ■ דף ל"ז

רְבִי זִירָא

רְבִי זִירָא, שְׁהִיָּה אֶחָד הָאֲמוּרָאִים, נוֹלַד בְּאֶרֶץ בָּבֶל לְמִשְׁפַּחָה שֶׁל כּוּהֲנִים. כְּשֶׁהָיָה יֶלֶד קָטָן, נִפְטְרוּ אָבִיו וְאִמּוֹ. תִּקְוָפָה אַרְוָפָה הָיָה רְבִי זִירָא מְצַטְעֵר, שֶׁהוֹרִיו נִפְטְרוּ כְּשֶׁהָיָה כֹּה צָעִיר וְהוּא לֹא זָכָה לְכַבֵּד אוֹתָם וּלְקַיֵּם מִצְוֹת "כִּיבוֹד אָב וְאִם".

הַיֶּלֶד הַקָּטָן, זִירָא, לָמַד בְּהִתְמַדָּה רַבָּה וְשָׁקַד בְּעֵמֶל עַל לִימוּד הַתּוֹרָה, עַד שֶׁזָּכָה לֵהִיּוֹת אֶחָד מְגֹדוּלֵי יִשְׂרָאֵל. לְאַחַר שָׁנִים, עָלָה רְבִי זִירָא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בְּהַ הוֹסֵמָה לְהוֹרָאָה וְכוּנָה בַּתּוֹאֵר "רְבִי". בְּמִשָּׁף שָׁנִים רַבּוֹת לָמַד תּוֹרָה בְּעִיר טְבַרְיָה, זָכָה לְאַרְיִכוֹת יָמִים מוֹפְלָגָת, וְהָיָה יְדוּעַ כְּצַדִּיק מוֹפְלָג.

דברי פיוס ונעם

כי תצא רעט:

תרגום

אָבֶל סָלַע דִּילִי, אִיהִי בְרֵתָא
דְּמִלְפָא, בְּגִנְהָ אֲתָמֵר, וְדִבְרֵתָם אֶל
הַסָּלַע לְעִינֵיהֶם וְנָתַן מִימּוֹ, בְּדַבּוּר
וּפְיוּס, כְּבֵרֵתָא דְּמִלְפָא. וּבְגִין
דְּמַחֲינָא בְּהָ, לְקִינָא עֲלֵהּ, וְאֲתַגְזֹר
עַלְנָא מוֹתָא. דְּמֵאֵן דְּמִסְרֵב
לְמִטְרוֹנִיתָא, חֵיב מִיתָה. כָּל שְׁפָן
מֵאֵן דְּמַחָא לְבֵרֵתָה דְּמִלְפָא. וּבְגִין
דָּא אֲתַגְזֹר עָלִי, דְּלֵא אִיעוּל
לְאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל, וְאַנָּא קְבוּר
בְּאַרְעָא נּוֹכְרָאָה.

אָבֶל סָלַע דִּילִי, אִיהִי בְרֵתָא
דְּמִלְפָא, בְּגִנְהָ אֲתָמֵר, וְדִבְרֵתָם אֶל
הַסָּלַע לְעִינֵיהֶם וְנָתַן מִימּוֹ, בְּדַבּוּר
וּפְיוּס, כְּבֵרֵתָא דְּמִלְפָא. וּבְגִין
דְּמַחֲינָא בְּהָ, לְקִינָא עֲלֵהּ, וְאֲתַגְזֹר
עַלְנָא מוֹתָא. דְּמֵאֵן דְּמִסְרֵב
לְמִטְרוֹנִיתָא, חֵיב מִיתָה. כָּל שְׁפָן
מֵאֵן דְּמַחָא לְבֵרֵתָה דְּמִלְפָא. וּבְגִין
דָּא אֲתַגְזֹר עָלִי, דְּלֵא אִיעוּל
לְאַרְעָא דִּישְׂרָאֵל, וְאַנָּא קְבוּר
בְּאַרְעָא נּוֹכְרָאָה.

הזוהר הקדוש מבאר לנו את עמק החטא בגינו לא נכנס משה רבנו לארץ, ואת משמעות ההכאה על פני הדבור, דרך זה נוכל ללמד יסוד לחיינו אנו. בגמרא (גשין ו), אמר רבה בר בר חנה: מה שאמרו חכמים, שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה, "עשרתם? ערבתם? הדליקו את הנר!", צריך לאומרם בנחת. אמר רב אשי: אני לא שמעתי בן, ואולם קימתי מסבירה שפך צריך לנהוג. הרי שדברי החכמים פאשר הם נאמרים בנחת דוקא אז הם נשמעים, שהרי יכול להיות חכם שאומר דברי חכמה אולם אומר זאת בגערה ובכף המקבילים מתרחקים ממנו ומדבריו, לעמת זאת פאשר אומר את דבריו בנחת וברגישות, השומע פותח את לבו ונשמע לאלו הדברים ולא רק שומע אותם. הרי מבאר הזוהר הקדוש את החשיבות לדבר עם עם ישראל בנחת, כדי שיקבלו את דברי המשפיע ויעשו בהם רשם.

לג. יחיד

יחיד שטעה ושכח לומר 'יעלה ויבוא' בתפלת שחרית של ראש חודש או בתפלת שחרית של חל המועד, צריך לחזור ולהתפלל. ואין לו להסתמך על כך שיזכיר את ענין ראש חודש או את ענין המועד בסמוך בתפלת המוסף, שרק לשליח הציבור התירו בזה מפני טרח הציבור.⁸¹

לד. שליח-ציבור שטעה בתפלת הלחש

שליח-ציבור שטעה בתפלת הלחש, אינו צריך לחזור ולהתפלל. שביין שאם יחזור ויתפלל, יתעכבו הציבור עד שיסיים תפלת הלחש שנית, ויש בזה טרח הציבור, על בן סומך על כך שיתפלל כפי שצריך בחזרת התפלה שיתפלל בקול רם.⁸²

על בן, שליח-ציבור שבימות הגשמים לא אמר בתפלת הלחש 'ותן טל ומטר', או שלא אמר 'יעלה ויבוא' בראש חודש ובחל המועד, אינו צריך לחזור ולהתפלל שנית את תפלת הלחש, שסומך על התפלה שיתפלל בקול רם.⁸³ והנהגה הראויה על פי דברי האר"ז, לבאר להלן.

מקורות והערות

81. שם בבית יוסף הובאו דבריו בכף החיים שם אות ט"ז. כשהוא עומד בברכת 'מודים', אינו חוזר לברכת השנים לומר 'ותן טל ומטר', אלא סומך על התפילה שיתפלל בקול רם - פרי מגדים שם במשכבות זהב ס"ק א' אות ג' וכן מבואר בדברי הלבוש הובאו דבריו במ"ב שם ס"ק י"ז.
82. ס' קכ"ו סעי' ד'.
83. ואפילו אם עדיין לא עקר את רגליו, כגון שנזכר